

מסייע לדבר מצוה

כל יהודי נחשב כעולם ומלואו, עולם יחודי לו. אין קשר בין מצוותיו, חובותיו וזכויותיו של יהודי אחד לחבירו. הנחת תפילין של האחד לא עולה לשני, כשם שאכילת איסור של השני לא נחשבת לחובתו של הראשון (בתנאי שלא יכול היה למונעה, שאם בכוחו למונעו הוי גם איסור של הראשון). יתר על כן, אפילו יעשה האחד מצוה שלא מוטלת עליו, אלא על השני, והוא אינו חייב בה אינו מקבל שכר כמצווה בה, וכ"כ בב"ק דל"ח ע"א, ובדפ"ז ע"א "א"ר חנינא גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה". ומסביר הרמח"ל בדעת תבונות סימן קנח וז"ל ומה שיש לדעת עוד שאע"פ שישראל כבר מוכנים הם מצד עצמם להיות לעבודתו יתברך וכו', אמנם כח העבודה עצמה אינו ניתן להם אלא מידו ית', וזה מה שנתן להם בשעת מתן תורה ומה שמקיים ומחדש לכל אחד ואחד תמיד. ותראי שזהו ענין ההפך שבין המצווה ועושה למי שאינו מצווה ועושה, כי האדם המצווה יש כח בידו, מסור ממנו יתברך, שיתקן במעשיו התיקונים המצטרכים בבריאה, מה שאינו בשאינו מצווה. וראיה לדבר הכהונה, שהכהן העובד מתקן כל העולם וזר שעבד חילל וחייב מיתה, ולא עוד אלא שהכהן עצמו שעבד בלא בגדים הרי הוא כזר, כי הכל תלוי בכח עליון, הורמנא דמלכא, שביד המצווה לבד עכ"ל.

והנה ז"ל הגמרא בשבת דק"י"ח ע"ב: א"ר יוסי מימי לא עברתי על דברי חברי, יודע אני בעצמי שאיני כהן. אם אומרים לי חברי עלה לדוכן - אני עולה עכ"ל. ובתוס' שם וז"ל לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן (לנשיאות כפים), אם לא משום ברכה לבטלה של כהנים, אמרה תורה לברך ישראל עכ"ל. וכבר תמהו המפרשים (דרכי משה או"ח תחילת קכח, מג"א שם סק"א ועוד) מכתובות דכ"ד ע"ב וז"ל איבעיא להו מהו לעלות מנשיאות כפים ליוחסין, תיבעי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין וכו' הני מילי תרומה דעוון מיתה היא, אבל נשיאות כפים דאיסור עשה - לא, או דילמא לא שנא וכו' עכ"ל. ופרש"י ד"ה דאיסור עשה וז"ל כה תברכו, אתם ולא זרים, ולא הבא מכלל עשה - עשה עכ"ל. עפ"י תמה הבאה"ל שם על מנהג העולם לברך אחד לחברו ב"יברכך", והרי "אתם ולא זרים", וע"ש די"ל דס"ל כבי"ח שדוקא בנשיאות כפים עובר בעשה, או כיון דלא בשעת תפילה הוא, הוי כמתכוון בפירוש שלא לקיים בזה מצות ברכת כהנים. וע' בתורה תמימה במדבר ו, כג וז"ל יש להעיר על מה סמכו העולם לברך איש את אחיו בנשיאות כפים על ראש המתברך כמו שנוהגים בברכת חתנים וכו', אחרי כי מבואר כי ברכה זו

מיוחדת רק לכהנים ולזרים יש בזה איסור עשה וכו'. ואני שמעתי מאיש אמונים שהגרי"א מוילנא ברך את הגי"מ רי"ח לנדא בשעת חופתו, והניח ידו אחת על ראש הגרי"ח בשעת הברכה. ושאלוהו על ככה, והשיב כי לא מצינו ברכה בשתי ידיים רק לכהנים במקדש וכו' עכ"ל. ועי"ש בסופו דמשנה הגירסא בגמרא בשבת ל"יודע אני שאיני כדאי" ולא "שאיני כהן", ולפי"ז דוכן אינו של כהנים אלא של דרשנים.

ובדרכי משה תירץ דהעולה לדוכן בפני עצמו עובר בעשה (כתובות) אך העולה עם כהנים אחרים אין בזה איסור (שבת), ועי"ש במג"א המקשה ע"ז. ועוד הקשה שם הט"ז דאיך קאמר רבי יוסי שהיה עולה, הא כיון שיודע שאינו כהן, אין כח ביד חכמים לעקור בקום ועשה, ולמה ישמע להם לעבור בעשה? ובהפלאה לכתובות שם, מקשה עוד דלר"י הול"ל בכתובות נשיאות כפים דיש בה לאו (ברכה לבטלה) ולא דיש בה עשה.

וז"ל ההפלאה (שם) אמנם אלולי דברי הרמ"א ז"ל היה נראה לענ"ד להיפך, דס"ל לר"י (בתוס') דמשי"כ כאן איסור עשה הוא דוקא עם כהנים אחרים. והוא דנלענ"ד פשוט דכמו דאיתא עשה לכהנים לברך את ישראל, ה"נ איכא מ"ע על ישראל להתברך מן הכהנים. וכן מצינו בכל מקום, אע"ג דבתורה אינו מפורש הציווי אלא על העושה, המצוה על שניהם. כגון ביבום - יבמה יבוא עליה, והמ"ע גם עליה. תדע דהא קאמר ביבמות ד"כ דדוחה לא תעשה, ואיך היא עוברת על הלא תעשה אם אין המצוה עליה? כמשי"כ תוס' בגיטין דמ"א. שוב מצאתי מפורש בספר חרדים שכתב כן שהעשה נמי על ישראל להתברך וכו'.

א"כ זר העולה בין כהנים לדוכן אינו מתברך מן הכהנים, ודוקא עם כהנים אחרים מיירי הכא. ובאמת ליכא משום ברכה לבטלה דאפשר דבזמן הש"ס אחד מברך לכולם, אלא משום מניעת מ"ע דאינו מתברך מן הכהנים פנים כנגד פנים וכו'. ולא ידע ר"י כשהוא לבדו, דליכא מניעת עשה שיתברך מפי הכהנים מה איסור יש, אם לא משום ברכה לבטלה, דאז צריך שיברך לעצמו וכו' עכ"ל.

ובענין זה נחלקו ראשונים ואחרונים, דבריטב"א עמ"ס סוכה דל"א ע"ב חולק על הסברה הנ"ל, וז"ל וליכא למימר שעושה להוציא אחרים (הכהן הנושא כפים), דליכא חיובא אישראל להתברך, מצוה דכהן הוא וכו' עכ"ל, אך הראב"ד בסוף פירושו למסכת תמיד וז"ל ובספר מקצועות מצאתי כתוב, היכא דאיכא נידה בביתא דכהן, אסור ליה למיסק לדוכן כל אימת דאיתא בנידתה, דחייש דלמא נגע במידי דנגעה היא ואתי לטמוי וכו', ולא עוד אלא שאינו מוציא ישראל ידי חובתן עכ"ל. ועי"ע במנחת חינוך מצוה שעח סק"ד המביא סברת החרדים וההפלאה, ודן לפ"ז פטור נשים ועבדים במצוה זו (להתברך) כיון שאין נשיאות כפים בלילה והו"ל מ"ע שהזמן גרמא שנשים ועבדים פטורים. ובדבר אברהם ח"א סימן לא אות ב' וז"ל ובעיקר הדבר נ"ל ראיה ברורה דיש מצוה על ישראל להתברך מירושלמי מגילה פ"ד ה"ח, ומובא בתוס' בחגיגה דט"ז ע"א ד"ה בכהנים, דאסור להסתכל בכהנים בשעה שהם מברכים את העם משום היסח הדעת. ואם נימא דאין שום מצוה על ישראל להתברך, מאי איכפת לן בהיסח הדעת

דידהו? אלא עייכ דעל ישראל נמי איכא מצוה להתברך, ר"ל לכוון לקבל את הברכה בשעה שהכהנים מברכים כמש"כ, ולהכי חיישינן להיסח דעתם עכ"ל.

איברא, דלפי בעל ההפלאה נראה שתפס לדבר פשוט דמצוה דישראל דמיא ממש למצוה דכהנים, ולפי"ז כשם שהכהן צריך לחזור לברך, כך גם הישראל. אך עיי"ש בדבר אברהם אותיות א, ג, דאע"פ שמוטלת מצוה על ישראל לקבל ברכת הכהנים מ"מ אין מחויבים כלל לחזור אחריה.

לכאורה היה נראה דחיוב הישראל להתברך מהכהנים, אע"פ שלא כתוב מפורש בתורה, ונלמד מחיוב הכהנים לברך את ישראל, הוי חיוב עצמי שאינו קשור לכהן. אולם בעל התורה תמימה (ויקרא פכ"ג מ"ב הערה קסט) מסביר דעת בעל ההפלאה דעל הישראל מ"ע להתברך, "משום שעיי"ז הם מסייעים לכהנים לקיים מצותן לברך את ישראל". חידוש גדול הוא זה, שאע"פ שאין שום חיוב על הישראל לברך, מ"מ מוטל עליו מצוה לסייע לכהן לקיים מצותו שלו.

ומצאנו סברה דומה בכלי חמדה לפרשת מסעי (עמ' 286-7) להסביר ההלכה דעבד יכול לכוף את רבו לעלות עמו לארץ ישראל, וז"ל דמצות ישוב אי"י שאני, כיון דרמיא על האדון מצוה זו, ועיי"ז דבר זה שיתישב עבדו בא"י גם הוא מקיים מצות ישוב אי"י, לכן כופין את רבו להעלותו ואפילו לשחררו אם אין עיצה אחרת, כדי שיתרבה ישוב אי"י. וכמש"כ לבאר סברת התוס' שכתב דהעיקר דכופין את רבו בחציו עבד וחציו בן חורין לשחרר את העבד, דהוא משום מצוה דשְׁבֵת (לא תוהו בראה לשבת יצרה, ע' התוס' בב"ב דיי"ג ע"א), דהוא ג"כ מהאי טעמא דבמצוה זו גם האדון נכלל, שעיי"ז דבר זה שמשחרר את העבד ונושא אשה גם האדון מקיים מצות שְׁבֵת, ה"ה בישוב אי"י שייך האי טעמא עכ"ל. ובפשטות קשה סברתו, דמה אם לאדון מצוה לישב בארץ, היכול העבד שאינו חייב במצוה זו, ואין מוטלת עליו חובת אדונו, לכפות את רבו?

ואע"פ דקיי"ל דבייד כופין על מ"ע שאין מתן שכרה בצידה (ע' ט"ז סק"א, יו"ד ר"מ) מ"מ אין זה פשוט דהוי מ"ע, ולא מצאנו שבייד כופה על קיום מ"ע אלא כשהשעה כשרה לכך, ועיי"ז במרדכי בגיטין פ"ד אות שפד בשם היראים דכופין לקיים מ"ע רק בבייד שבא"י ולא בחו"ל לפי שקנס הוא ואין דיני קנסות בחו"ל. וע' בקצות ובנתיבות חו"מ ג' סק"א שחולקים.

וי"ל כסברת ההפלאה והחרדים (ע"פ התורה תמימה) דיש מצוה על העבד לעלות לארץ שעיי"ז מסייע לאדונו לקיים מצותו. וכן במצות שְׁבֵת, שפשוט שאין מוטלת מצות העבד על האדון שיתכן שכבר קיים מצות פו"ר, אלא כדברנו, היות ועיי"ז סיועו יכול העבד למלא חובתו ומצותו, ממילא מוטלת המצוה ג"כ על האדון, לא סתם מצות גמילות חסד אלא מצות שְׁבֵת!

(עיי"ש בכלי חמדה בסופו, דבגלל סתימת הפוסקים דדוקא בעבדים דינא הכי ולא בשפחות וז"ל לכן נראה דאע"ג דעיקר הטעם משום מצות ישוב אי"י של האדון כמש"כ לעיל, מ"מ דוקא בעבדים דגם הוא יכול לבוא לגדר מצות ישוב אי"י כופין את רבו

להעלותו, משא"כ בשפחות וכו' וכן בנשים כיון דהם לאו בני חיובא הם לעלות לא"י אני מסופק אם כופין אותה להעלות את עבדה לא"י עכ"ל. וצ"ע מדוע אישה אינה מחויבת במצות ישוב הארץ, ומדוע בגלל שהעבד יבא בעתיד לידי חיוב, כופין את רבו עתה בהווה, ומ"מ עיקר הסברה היא משום מצות ישוב א"י על האדון וכדלעיל).

ז"ל הגמרא ברי"ה ד"ו ע"ב: בעי רבי זירא אישה מה היא בבל תאחר? מי אמרינן הא לא מחייבא בראיה או דילמא הא איתא בשמחה (פרש"י הא לא מחייבא בראיה דכתיב כל זכורך, וכיון דלא מחייבא למיסק לא שייך בה זמן רגלים לבל תאחר, או דילמא מחייבא למיסק משום שמחה עכ"ל)? א"ל אביי ותיפוק ליה דהא איתא בשמחה. ומי אמר אביי הכי, והאמר אביי - אישה בעלה משמחה!! לדבריו דרבי זירא קאמר עכ"ל. ובתוס' שם וז"ל פירש בקונטרס בבבל בבגדים צבעונים, ובא"י בכלי פשתן המגוהצים וכו'. וקשה לר"ת דה"מ בזמן הזה, אבל בזמן שבהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר וכו'. ועוד אמרינן בחגיגה ד"ו ע"א אמתני' דאיזה קטן, כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו לעלות מירושלים להר הבית. עד הכא מאן אתייה? ומשני עד הכא מחייבא אימיה בשמחה, משמע שזקוקה לעלות משום שלמי שמחה! ומפרש ר"ת בעלה משמחה שהחיוב על בעלה ולא עליה, לפיכך לא קרינא בה ובאת שמה, והא דקאמר בחגיגה דמחייבא אימיה, משום בעלה ולא משום היא וכו' עכ"ל.

א"כ סברתנו היא כר"ת, דאע"פ דמוטל חיוב השמחה על בעלה, מ"מ "מחייבא אימיה", וע"כ משום שאי אפשר לבעליהן לשמוח בלעדן (כ"כ בעל התורה תמימה שם).

איתא במשנה ריש פ"ב דסוכה: מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המיטה, ואמר להן רבן גמליאל לזקנים ראיתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה עכ"ל. ופרש"י שם (סוכה ד"כ ע"ב) וז"ל ועבדין פטורין מן הסוכה דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות, וכל שהאשה חייבת עבד נמי חייב עכ"ל. ומקשה הרש"י דמסקנת הגמרא בדכ"ח ע"א-ע"ב דפטור נשים מסוכה הוי מהלכה למשה מסיני, וז"ל הגמרא שם: האזרח להוציא את הנשים וכו' אמר רבא הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי וכו', ותו קרא למה לי הלכתא למה לי, הא סוכה מ"ע שהז"ג, וכל מ"ע שהז"ג נשים פטורות וכו', אמר אביי לעולם סוכה (פטור נשים מסוכה) הלכתא ואיצטריך (האזרח), ס"ד אמינא תשבו כעין תדורו, מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו קמ"ל עכ"ל. ומה לרש"י שהביא הה"א בגמרא בד"כ ע"ב ולא המסקנה דפטור נשים משום הלל"מ? ובמשנה למלך ה"י מלכים פ"י ה"ז מסביר דלרש"י הלימוד המקורי משום דהוי מ"ע שהז"ג והפסוק בא למעט ענין אחר, וע' בתוס' דכ"א ע"ב בסוכה ד"ה למדנו.

והנה יש לתרץ בענין אחר, דהנה על גמרא זו: "בסוכות תשבו, תשבו כעין תדורו מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו" כותב בעל התורה תמימה (ויקרא פכ"ג מ"ב, אות קסט, קעב) וז"ל והנה מבואר בגמרא דאעפ"כ פטורות הנשים ממצות סוכה דהוי מ"ע שהז"ג. ובכ"ז נראה לענ"ד דהדרשה תשבו כעין תדורו לענין זה קיימת, יען כי

כנראה לי הוי פטור נשים לענין זה רק כשהן לעצמן: פנויות, גרושות ואלמנות. אבל זו שהיא עם בעלה נהי דמשום עצמה פטורה, אבל משום בעלה שיוכל הוא לקיים תשבו כעין תדורו, חייבת גם היא וכו' עכ"ל, ואח"כ מביא סברה דומה משמחת נשים בחג ומזכיר את בעל ההפלאה בכתובות דכ"ד ע"ב.

ע"פ דבריו י"ל דרש"י העדיף להביא פטור הנשים מסוכה בגלל מ"ע שהז"ג דהוי פטור מלא, מאשר הלל"מ, והאסמכתא - "האזרח", שבא למעט תשבו כעין תדורו, שעפ"ז אפשר שחייבות הנשואות משום בעליהן, וממילא העבדים משום אדוניהם, שהרי שם עבד חל רק כשיש לו אדון.

ומ"מ למדנו כסברתינו דאע"פ שהנשים פטורות מסוכה כשלעצמן, חייבות מצד בעליהן.

וקשה הסברה מאוד, מדוע מתחייב הראשון במצות השני? הרי חיוב מצות סוכה, ישוב א"י, שְׁבֹת, ברכת כהנים, יבום מוטל על האחד ומדוע יחויב השני לסייעו? בשלמא מצד גמ"ח ניחא, אבל קשה לומר שמצוה זו שמוטלת על הראשון תחול ג"כ על השני שלולי סיועו לא יוכל הראשון לקיים המצוה?

אמנם מצינו במסכת שביעית פ"ה מ"ט, וז"ל משאלת אישה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה ורחיים ותנור, אבל לא תבור ולא תטחן עימה וכו' לפי שאין מחזקין ידי עוברי עבירה עכ"ל, כלומר שאין לסייע עוברי עבירה, אך מסביר הרמב"ם בפהמ"ש שם במ"ו וז"ל אמר הכתוב ולפני עיור לא תתן מכשול, ר"ל מי שסגרה עיניו התאוה ויצה"ר, אל תעזור אותו להוסיף בעורונו ותוסיף להרחיקו מהיושר. ומפני זה אסור לעזור עוברי עבירה וכו' עכ"ל. כלומר דמוטל על השני איסור ייחודי לו - לפני עיור לא תתן מכשול, ובגלל זאת אסור לו לסייע לעובר עבירה, אך לא בגלל שהאיסור המוטל על הראשון מונע מהשני לסייעו. אי"כ לעבירות ולמצוות של האחד אין קשר לשני, ומדוע שנחייב אדם לסייע לדבר מצוה, באותו חיוב של המצווה?

כותב התוס' בד"ה וכי אומרין לו לאדם חטא בשביל שיזכה חברך (שבת ד"ד ע"א, וע' כה"ג בתוס' - כופין את רבו ועושה אותו בן חורין בגיטין דמ"א ע"ב) דכאשר נעשה האיסור על ידו של האחד אומרים לו [לשני] חטא אפילו איסור קל כדי שלא יבא חבירו לידי איסור חמור אי"ע דדוקא כשפשע אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך, אבל בשוגג אמרינן. וא"כ לכאורה יש חיוב על האחד להציל השני מידי עבירה אפילו במחיר עבירה שלו עצמו. ואולם כ"ז בעבירה, אך במצוה מאי איכא למימר? אפילו נניח ששויים הם, י"ל דכיון שגורם עבירה לחברו הוי "אבק" של לפני עיור ולכך מחייבים אנו אותו שיעבור איסור קל למנוע מחבירו איסור חמור, אך לולי כן מאי נאמר?

אמנם ללישנא בתרא דתוס', דבשוגג מחויב להציל חבירו מעבירה אפילו במחיר עבירה קלה שלו, יש לכאורה ללמוד דיש קשר בין איסור האחד לחברו, אך י"ל דסור מרע חמור מעשה טוב, ועוד די"ל דלא עצם האיסור המוטל על הראשון הוא המוטל על השני ומחייבו להצילו, אלא יש חובה חיובית לעזור לחברו.

גם מצד כל ישראל ערבין זה לזה לא ניחא, דז"ל הגמרא בשבועות דל"ט ע"א ובסנהדרין דכ"ז ע"ב: והכתיב וכשלו איש באחיו - איש בעוון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבין זה בזה? התם בשיש בידם למחות ולא מיחו עכ"ל. א"כ משמע דזה דוקא בעבירות ולא במצוות, ודוקא כשיש בידם למחות דפירושו שהחיוב המוטל על השני אינו קשור לעבירה של הראשון, אלא היות ויש לו להוכיחו ולמונעו ולא עשה כן - כושל בעוון חברו, אך אין פירושו שמעשה המחיה של השני נובע ישירות מהאיסור המוטל על הראשון!

ונראה לומר דציווי הקב"ה חל על כל היהודים, למרות שבפועל רק קבוצה אחת מצווה ועושה. חובה לסייע לדבר מצוה לא כחיוב של עזרה, גמ"ח, אלא כחיובו של החבר, למרות שהוא המצווה ועושה. ולשבר האוזן נביא את מחלוקת המנ"ח עם המשנה למלך (מצות מילה, אות כב) וז"ל והנה תורתנו הקדושה הגבילה זמן למצוה זו שמונה ימים. ונראה לי דהתורה לא חייבתו במצוה זו רק לשמונה ימים וקודם לזה אינו חייב במצוה זו כלל, כמו מ"ע דתשבתו דהתורה לא חייבתו רק בפסח וכו', ואם שרף החמץ קודם הפסח וכשהגיע הפסח ואין לו חמץ ודאי אינו מקיים המ"ע כי אין לו חמץ וכו' (וע"י חידושי ר' חיים על הרמב"ם ה"ל חמץ ומצה פ"א ה"ג החולק). אבל עם כל זה אף שמכרו או שרפו והטילו לים קודם זמנו, לא ביטל המ"ע, כי אז אינו חל עליו חיוב העשה וכו'. א"כ לפ"ז כיון וכו' שתוך הזמן אינו מצווה כלל, נראה שאין איסור כלל אם ירצה לחתוך ערלתו תוך ח' ימים אפילו ע"י פסולים כי בתוך הזמן אין חילוק כלל כיון שאין המצוה חלה עליו, ואחרי זה בהגיע הזמן שוב אין לו ערלה ואינו מצווה למול וכו', וכן אפילו לאחר זמנה בלילה, דאז בלילה אין המצוה חלה עליו כלל, כי התורה גזרה שאין זמן מילה בלילה, ולא חלה עליו המ"ע כלל, אבל אם רוצה לחתוך הערלה איני יודע שום איסור וכו'. הארכתו בזה לפי שראיתי במל"מ פ"י ה"ל מלכים ה"ז שכתב דבן קטורה אם מל קודם שמונה או בלילה חייב מיתה לרמב"ם דס"ל דגם על עשה נהרג בן נח וכו'. ולפי דבריו ישראל עובר בעשה, עכ"ל לענינינו. והנה למשנה למלך י"ל דקודם זמן החיוב יש "רושם" של מצוה, המחייבתו לקיים המצוה בזמנה. וכה"ג בענינינו י"ל דאע"פ שהחיוב חל על יהודי אחד ולא על השני, מ"מ יש "רושם" של מצוה, המחייב את השני לסייע לראשון בקיום המצוה, וכמו שלמל"מ אף קודם זמן החיוב עובר בעשה אם מל לפני ח', כן מי שבידו לסייע לחבירו ואינו מסייעו עובר ג"כ בעשה זה. ובצורה אחרת כלל ישראל מחוייב לקיים כל התרי"ג מצוות, וכ"א מהכלל ישראל מחוייב בזה, אע"פ שלא כ"א מחוייב בפועל או יכול לקיים חלק מהמצוות.

ויש להסביר עפ"ז מחלוקת המפרשים בענין כל ישראל ערבין זה בזה, דבפשטות כל ישראל ערבין זב"ז כשיש בידם למחות (כדלעיל סנהדרין דכ"ז ע"ב, ושבועות דל"ט ע"א), אי"כ אין בעצם קשר בין מצוותיו ועברותיו של השכן לאלו שלי, וחיובי נובע כשיכולתי למחות, כלומר לקיים מצוה המוטלת עלי מצות הוכח תוכיח ולא תשא עליו חטא, ולא מחיתי.

אך בתנחומא נצבים אות ב' וז"ל ד"א כולכם ערבים זה בזה, אפילו צדיק אחד ביניכם כולכם עומדים בזכותו. ולא אתם בלבד אלא אפילו צדיק אחד ביניכם כל העולם כולו עומד בזכותו וכו'. וכשאחד מכם חוטא כל הדור כולו לוקה וכו' עכ"ל. אם נלמד כגמרא בשבועות דערבות הינה חובה המוטלת על היחיד לקיים מצות הוכח תוכיח, כי אז מדוע מצוה שמקיים האחד ללא קשר לחבירו עולה לזכות החבר והכלל? ואולי י"ל כדברינו שחיוב המצוה על כל ישראל אע"פ שרק חלק נחשבים כמצווים ועושים, ולכן בעשית המצוה ע"י המחויב בה נהנה גם זה שאינו מחויב בה.

ובילקוט שמעוני ביהושע יח וז"ל ויען עכן את יהושע ויאמר חטאתי לה'. א"ר חמא בר גוריא מלמד שמעל עכן בשלושה חרמים, שנים בימי משה ואחד בימי יהושע וכו'. רבי יוחנן בשם רב"ש חמישה, ארבעה בימי משה, ואחד בימי יהושע וכו'. ועד השתא מאי טעמא לא איענוש? לפי שלא נענשו על הנסתרות עד שעברו את הירדן שנאמר "הנסתרות לה' אלוקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם", למה נקוד על "לנו ולבנינו"? מלמד שלא נענשו על הנסתרות עד שעברו את הירדן דברי רבי יהודה. א"ל רבי נחמיה וכי ענש על הנסתרות לעולם וכו'? אלא כשם שלא נענשו על הנסתרות כך לא נענשו על עונשים שבגלוי עד שעברו את הירדן. אלא עכן מפני מה נענש? שידעו בו אשתו ובניו עכ"ל. ובירושלמי בסוטה פ"ז ה"ה מבארים שיטת רבי יהודה שבירדן קיבלו עליהם את הנסתרות, שהעמידם יהושע בירדן ואמר להם אם אין אתם מקבלים עליכם הנסתרות המים באים ושוטפים אתכם. וכשיצאו חכמים מירושלים ליבנה התפללו על הנסתרות שלא יענשו עליהם היות ורבו רוצחים ופושעים, יצאה בת קול ואמרה - אין לכם עסק בנסתרות. אם כל ענין הערבות היא כשיש יכולת למחות כי אז ודאי שאין לענוש על הנסתרות. וע"כ לומר דכביכול מוטל על כלל ישראל מצוות וחובות, ובעברה נסתרת שעושה אחד נמנע מילוי החובה גם מהשני.

כמו"כ אפשר להסביר עפ"י דברי הרמב"ם בהל' כלאים פ"י הכ"ט וז"ל הרואה כלאים של תורה על חברו אפילו היה מהלך בשוק, קופץ לו וקורעו מעליו מיד עכ"ל. ואילו הרא"ש (בברכות פ"ג אות י"ב) חולק דזהו דוקא כשהאדם הלובש מוצא כלאים בבגדו, אבל הרואה כלאים על חברו והלבוש אינו יודע, אין צריך לומר לו עד שיגיע לביתו. ומחלוקתם בגירסאות בגמרא. ולדברינו י"ל דלרא"ש עבירה שעובר חבר אינה מטילה עליו שום חובה או זכות, והיות ואינו יודע עדיף לומר לו רק בביתו. אך לרמב"ם י"ל כדברינו שאיסור זה המוטל גם על הרואה מחייבו לעשות מעשה מיד, שאע"פ שהלובש הוא העובר עבירה מ"מ איסור זה עצמו ג"כ מוטל על הרואה, לא מצד הוכח תוכיח שאז עדיף שישאירו בחוסר ידיעה כדי לא להתנגש עם כבוד הבריות.

ועוד י"ל דזהו גופא המחלוקת בין התורה תמימה ובעל ההפלאה, דלרב פנחס הורוביץ מצות ברכת הכהנים דמיא למצוה המוטלת על הישראל, אך אלו ב' מצוות שאינם נובעות זו מזו: יש מצוה על הכהן לברך ויש מצוה אחרת על הישראל להתברך (וכן סובר הדבר אברהם, דלכן לדעתו מצוה המוטלת על הכהן חובתו לחזר ולעשותה, משא"כ המצוה המוטלת על הישראל) וא"כ אין קשר בין יהודי לחבירו בענין עשית

המצוה. אך לבעל התורה תמימה מפורש שמוטל חובה על האחד לסייע לחבירו במצוה שמוטלת על החבר ולא עליו, לא כמצוה מיוחדת לו אלא בגלל חובת החבר, וכהסברנו בדבריו.

ומי"מ חפשתי חבר לרב ברוך עפשטיין בעל התורה תמימה ולא מצאתי, אך ע"פ סברתו כמו שחובה לא לסייע לעוברי עבירה מצד חובה יחודית המוטלת על העוזר (לפני עיור לא תתן מכשול וכדלעיל) כך יש מצוה לסייע לדבר מצוה, כמצוה יחודית המוטלת על העוזר (בעל ההפלאה והחרדים, שאע"פ שבתורה המצוה על האחד, מוטלת מצוה נוספת ג"כ על השני), ואפשר דמשום מצות החבר מחויב גם הראשון (בעל התורה תמימה).